

Tudelad utveckling för samkönade

Advokat **Ulf Bergquist** konstaterar att samkönade äktenskap har blivit tillåtna i nästan hela Västeuropa. Däremot är motståndet stort och i vissa fall till och med växande i Östeuropa. Sett över hela världen är motståndet mot samkönade äktenskap stort i Afrika, Asien och i de länder som tidigare ingick i Sovjetunionen.

I fler och fler länder har, med början 2001, samkönade äktenskap blivit lagligen tillåtna. Detta gäller inte bara länder i Europa, utan även länder i andra delar av världen (Kanada, USA, Mexiko, Colombia, Brasilien, Uruguay, Argentina, Sydafrika, Australien, Nya Zeeland; på gång i Chile och på Taiwan).

Den här artikeln behandlar främst länder inom EU, men tar även upp några andra länder i Nord- och Centraleuropa.

Utan att närmare gå in på vilka länder som har regler om registrerat partnerskap (ibland till och med parallellt med samkönade äktenskap), nämns i artikeln de länder som inte accepterar samkönade äktenskap men som har regler om registrerat partnerskap.

Frågor om samboförhållanden berörs här inte alls.

Denna artikel baseras till stor del på en antologi: "Same-Sex Relationships and Beyond" under redaktion av Katharina Boele-Woelki och Angelika Fuchs. I antologin har Ingrid Lund-Andersen skrivit om Norden,

PRESENTATION

Ulf Bergquist är senior partner på Bergquist & Partners Advokatbyrå AB. Han har nyligen tillsammans med Anna Fayad utkommit med lagkommentaren "Internationell äktenskapsrätt".

Samuel Fulli-Lemaire om Centraleuropa, Cristina González Beilfuss om Sydeuropa och Suzana Kraljić om Östeuropa.

NORDEN

Det första landet i Norden där samkönade äktenskap infördes var Norge år 2008. Det var då det sjätte landet i världen där detta skedde.

Därefter följde de övriga nordiska länderna relativt snart efter, Sverige 2009, Island 2010, Danmark 2012 och Finland 2015.

Emellertid har det i alla de nordiska länderna varit en hel del diskussion om kyrkornas medverkan

vid samkönade äktenskap. Starkast har det kyrkliga motståndet varit i Finland, där den finska evangelisk-lutherska kyrkan inte tillåter sina präster att gifta samkönade par.

I Sverige finns ingen laglig skyldighet för kyrkorna att viga samkönade par, men den svenska lutherska kyrkan (tidigare statskyrkan) tillåter till skillnad från Finland sina präster att förrätta samkönad vigsel.

CENTRALEUROPA

Nederländerna (2001) och Belgien (2003) var de två första länderna i världen som tillät samkönade äktenskap.

Ett genombrott för samkönade äktenskap i Europa skedde under åren 2013–2017, då Europas tre folkrikaste stater införde möjligheter till samkönade äktenskap i Frankrike 2013, i Storbritannien 2013/2014 och i Tyskland 2017. Noteras skall att Nordirland, som är en del av Storbritannien, inte omfattas av reglerna om samkönade äktenskap. Nordirland har dock regler om registrerat partnerskap.

Äktenskap i Europa

På Irland infördes samkönade äktenskap 2015 efter en folkomröstning (62 procent ja-röster). Irland blev därigenom det första landet som avgjorde frågan genom en folkomröstning.

Efter beslut nyligen i landets författningsdomstol kommer Österrike att tillåta samkönade äktenskap från och med 1 januari 2019.

I Schweiz, som är det enda land i Centraleuropa där samkönade äktenskap ej accepteras, avvisades 2016 i en folkomröstning ett förslag att införa ett förbud i konstitutionen mot samkönade äktenskap. Schweiz har sedan 2007 regler om registrerat partnerskap.

SYDEUROPA

Spanien var det första katolska landet som införde samkönade äktenskap (2005). Detta skedde således anmärkningsvärt nog före något av länderna i Norden. Huruvida det beslutet stred mot den spanska grundlagen avgjordes i ett mål 2012 i den spanska författningsdomstolen. Domstolen fann inte att lagen om samkönade äktenskap stred mot konstitutionen.

Fem år efter Spanien accepterade Portugal samkönade äktenskap.

År 2017 har även Malta infört samkönade äktenskap.

Grekland och Italien har ännu inte samkönade äktenskap. I båda länderna infördes emellertid nyligen (2015 respektive 2016) möjligheten till registrerat partnerskap efter do-

mar i Europadomstolen för mänskliga rättigheter i Strasbourg.

På Cypern finns möjligheter till registrerat partnerskap, men ej till samkönade äktenskap.

ÖSTEUROPA

I de länder, som ingick i den tidigare kommunistiska sfären i Östeuropa, finns ännu inget land som accepterar samkönade äktenskap.

I de flesta EU-länderna i Östeuropa (Lettland, Litauen, Polen, Slovakien, Ungern, Kroatien, Bulgarien och Rumänien) är samkönade äktenskap förbjudna i grundlagen. I fem av dessa länder har förbud införts relativt nyligen (2006–2014). Något konstitutionellt förbud mot samkönade äktenskap finns inte i de tre mest "västorienterade" länderna i Östeuropa (Estland, Tjeckien och Slovenien). Förutsättningarna för införande av samkönade äktenskap i de östeuropeiska länder, som i dag har konstitutionella hinder, är inte särskilt realistiska.

I sammanhanget kan anmärkas att orsaken till att Polen och Ungern lade in veto mot EU-kommissionens förslag till EU-förordningar om makars (respektive registrerade partners) förmögenhetsförhållanden var motståndet mot samkönade äktenskap. Detta tvingade fram att de 18 länder, som ville anta förordningarna, införde ett så kallat fördjupat samarbete.

Registrerat partnerskap är dock infört i fem av de östeuropeiska län-

derna (Estland, Tjeckien, Slovenien, Ungern och Kroatien).

I sex länder i Östeuropa (Lettland, Litauen, Polen, Slovakien, Rumänien och Bulgarien) finns varken samkönade äktenskap eller registrerat partnerskap.

Nämnas kan att homosexualitet numera är avkriminaliserat i samtliga östeuropeiska länder, dock först efter kommunismens fall i de tre baltiska staterna (som fram till dess ingick i Sovjetunionen) och allra senast (1996) i Rumänien. Å andra sidan kan noteras att Polen var ett av de första länderna i världen som avkriminaliserade homosexualitet (1932; jämfört med 1944 i Sverige).

SAMMANFATTNINGSVIS

Samkönade äktenskap har, genom en för familjerättslig lagstiftning ovanligt snabb process (2001–2017), blivit tillåtna i nästan hela Västeuropa, inklusive flera katolska länder (Spanien, Portugal, Frankrike, Irland, Österrike och Malta). Däremot är motståndet stort och i vissa fall till och med växande i Östeuropa, vilket framgår av de i flera länder nyligen införda konstitutionella förbuden mot samkönade äktenskap. Sett över hela världen är motståndet mot samkönade äktenskap stort i Afrika (enda undantaget Sydafrika), i Asien (enda undantaget Taiwan) och i de länder som tidigare ingick i Sovjetunionen.

Ulf Bergquist
Advokat

”
I DE LÄNDER,
SOM INGICK
I DEN TIDIGARE
KOMMUNISTISKA
SFÄREN I
ÖSTEUROPA,
FINNS ÄNNU
INGET LAND
SOM ACCEPTERAR
SAMKÖNADE
ÄKTENSAP.